

แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตำบลบ้านเก่า

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า
อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

ความหมาย / ความเป็นมา / ลักษณะทั่วไปของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ วิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่นๆ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสนใจในการแก้ปัญหาของมนุษย์

ความหมายของภูมิปัญญาไทย

จากการศึกษาความหมายที่ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการต่างๆ ซึ่งครอบคลุมคำว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ได้ให้ความหมายพอสรุปได้ ดังนี้

ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา อันเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้ และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์จึงตกทอดเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมของธรรมชาติ เผ่าพันธุ์ หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน (ยิ่งยง เทาประเสริฐ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าว จะมีรากฐานคำสอนทางศาสนา คติ จารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งกระบวนการทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จำแนกได้ ๓ ลักษณะ คือ

๑. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม
๒. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
๓. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อตนเอง

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่างๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจาก การสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับแนวความคิดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเอง จนเกิดหลอมตัวเป็นแนวคิดในการแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเอง ที่สามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย ในการแก้ปัญหาของการดำรงชีวิต

ลักษณะของแหล่งเรียนรู้ จัดได้ ๓ ประเภท คือ

๑. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล น้ำพุร้อน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม ความแห้งแล้ง
๒. แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นหรือสร้างขึ้น ซึ่งมีในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

๓. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง พ่อแม่ พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในอาชีพแขนงต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งสถานที่ประกอบการ ร้านค้า หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

ความเป็นมาและความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่แพร่หลายทั่วถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ไร้อาณาเขตขวางกั้น สภาพดังกล่าวมีส่วนกระทบถึงวิถีชีวิตของผู้คนพลเมืองโดยทั่วไป เพราะเป็นสภาพที่เอื้ออำนวยในการรับและ ถ่ายโยงเอาศาสตร์หรือภูมิปัญญาตะวันตกเข้ามาในการพัฒนาประเทศและพัฒนาผลผลิต ตลอดจนการดำเนิน ชีวิต อย่างมิได้มีการปรับเปลี่ยนกับภูมิปัญญาไทยที่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้ชุมชนชนบทประสบปัญหาดังที่กล่าวว่าชุมชนล่มสลาย อันมีผลรวมไปถึงความทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อม อย่างกว้างขวาง การพยายามใช้กลไกทางการศึกษาจากเงื่อนโซ่ที่เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาหลักสูตร ตามความต้องการ ของท้องถิ่น เป็นช่องทางในการประยุกต์เอาภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีจุดเด่น ที่สามารถพิสูจน์ ตัวเองในการยืนหยัดอยู่รอดได้ ท่ามกลางกระแส การล่มสลายของชุมชนและการทรุดโทรมของสิ่งแวดล้อม ดังกล่าว มาสู่หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ในแนวทางของการคิดปฏิบัติจริง จากการประยุกต์ปรับเปลี่ยน ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาไทยกับปัญญาสากล เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบคุณค่าภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นที่ เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด นำมาซึ่งคุณภาพที่สงบสันติสุข ของบุคคล ชุมชนและชาติ

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

๑. เป็นแหล่งเสริมสร้างจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๒. เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย
๓. เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
๔. เป็นแหล่งสร้างความรู้ ความคิด วิชาการและประสบการณ์
๕. เป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยมรักการอ่านและแหล่งศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
๖. เป็นแหล่งสร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากล
๗. เป็นแหล่งเสริมประสบการณ์ตรง
๘. เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนหรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดกระบวนการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการสื่อสารความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความคิดเห็น ตลอดจนเจตคติ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี และอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่างๆ อีกมากมาย โดยมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ใน สังคม ได้โดยปกติสุข จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ ความสามารถของ ผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การนำแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน จึงเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการเรียน การสอนบรรลุจุดหมายได้ตามที่ต้องการ การนำภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ มาใช้ในหลักสูตรการเรียน เป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ เป็นชุดความรู้ในชุมชนที่มีการใช้เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตที่ได้ผลมาในอดีต สามารถดำรงความสันติสุขแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนความมีดุลยภาพอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างผสมกลมกลืน เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ได้เน้นการมีส่วนร่วมของ ชุมชน โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้เชื่อมโยงชุดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับสถานศึกษาเข้าสู่หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษา ในแต่ละท้องถิ่น

แนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการเรียนการสอน

แนวทางการสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

๑. กำหนดจุดประสงค์จากผลการเรียนที่คาดหวังให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใดบ้างจากบทเรียนนั้น เพื่อจะได้สร้างสื่อ หรือเลือก แหล่งเรียนรู้ ให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน
๒. ศึกษาผู้เรียน โดยพิจารณาถึงวัย ระดับชั้น ความรู้ ประสบการณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้
๓. ศึกษาธรรมชาติของเนื้อหา สาระ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แต่ละเรื่อง อาจมีลักษณะเฉพาะบางเรื่องด้วยการปฏิบัติจริง หรือเรียนรู้จริง ดูการสาธิตจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบางเรื่องต้องอาศัยจากการสืบค้นข้อมูล การฟัง การดู และการอ่าน
๔. พิจารณาประโยชน์และความคุ้มค่าของแหล่งเรียนรู้ว่าสามารถสร้างความสนใจ สื่อความหมายและประสบการณ์การเรียนการสอนแก่ผู้เรียน การจัดประสบการณ์เรียนรู้แก่ ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง

๕. หาประสิทธิภาพของสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยการปรับปรุงสื่อที่จัดไว้ เพื่อเป็นการปรับปรุงคุณภาพของสื่อว่าเหมาะสม ในการนำไปใช้

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียนและนอกบริเวณโรงเรียน เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง และสอดคล้อง กับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักดังนี้

๑. การใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ต้องเริ่มจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ในบ้าน ในห้องเรียน นอกบริเวณโรงเรียน เช่น ไร่ นา แปลงเกษตรสาธิต ไร่นาสวนผสม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

๒. การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การปฏิบัติการ เกี่ยวข้าว การทำนา การทำไร่ งานเชื่อมโลหะ งานปูน งานไม้ และการฝึกงานในสถานที่ราชการ สถานประกอบการ เป็นต้น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การเรียนการสอน เป็นการนำคตินิยม ความเชื่อหรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมหรือสืบทอดกันมา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและจริยธรรม ที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามและความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมาให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียน มี ๓ ลักษณะ คือ

๑. คน
๒. แนวคิดชาวบ้าน
๓. ผลงานชาวบ้าน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถดำเนินการได้ ๒ วิธี คือ

๑. การเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน
๒. การนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้หรือสถานประกอบการของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน โรงเรียน ครูผู้สอนหรือผู้ที่รับผิดชอบ จะต้องศึกษาและจัดทำรายละเอียด ข้อมูลในการจัดทำ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

๑. ศึกษาหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง
๒. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มีแนวทางดังนี้

๑. ศึกษาหลักสูตร และสาระการเรียนรู้
๒. จัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
๓. จัดทำแผนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์
๔. ขอความร่วมมือกับชุมชนและตัววิทยากรท้องถิ่น
๕. เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้ หรือนำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้

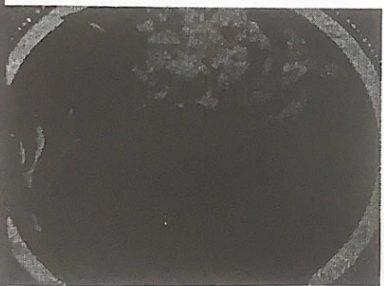

๖. ทำการวัด ประเมินผล

๗. รายงานผล สรุปผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

ข้อดีในการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน

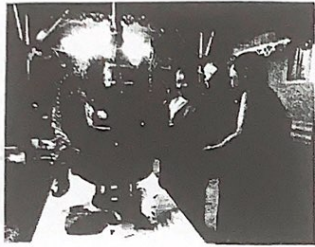

๑. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง
๒. ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน
๓. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อชุมชน และกระบวนการเรียนรู้
๔. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
๕. ผู้เรียนเกิดความรักท้องถิ่นและเกิดความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่น

ทะเบียนแหล่งเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า

ภาพถ่าย	รายละเอียด	ชื่อ - สกุล	สถานที่ตั้ง
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ผลิตภัณฑ์จากป่านศรนาก ลายณ์	คุณชูศรี กุ๊กขุนทด	หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โทร: 081-9777008
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ผลิตภัณฑ์ดอกไม้จันทน์	คุณสมจิต พันนวด	หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โทร: 093-4891137
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน กลุ่มเมี่ยงตะไคร้สมุนไพร	คุณสมปอง	หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โทร: 083-3716786
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่	ผู้ใหญ่สมชาย เบ้าจันทิก	หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โทร: 089-5850454

	<p>ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน กลุ่มทอเสื่อกก</p>	<p>คุณวราภรณ์ อ่อนพันธ์</p>	<p>หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โทร: 091-8314804</p>
	<p>ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน กลุ่มทอผ้าที่กระตุก</p>	<p>คุณแม่กองฉาย มนขุนทด</p>	<p>หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โทร: 084-4114509</p>
	<p>ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน กล้วยแปรรูป</p>	<p>ผู้ช่วยสังวาร์ กรินสูงเนิน</p>	<p>หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านเก่า อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โทร: 080-1618678</p>

ทะเบียนแหล่งเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า

ภาพถ่าย	รายละเอียด	ชื่อ - สกุล	สถานที่ตั้ง
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานประดิษฐ์ ใบตอง	พระครูปริยัติวรญาณ (พระอาจารย์ สะอาด)	วัดบ้านน้อย (จنگอ) หมู่ ๗ ต. บ้านเก่า อ.ด่านขุนทด จ. นครราชสีมา
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานวัฒนธรรม ท้องถิ่นบั้งไฟ	นายเกษม กวดขุนทด	บ้านเลขที่ ๔ หมู่ ๗ ต.บ้านเก่า อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา ๐๙๘-๑๙๓๒๗๑๖
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการเกษตรตาม แนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	นางอ่อนจันทร์ คุณขุนทด	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังโป่ง ต.บ้านเก่า อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา